

החיפוש אחר האלוהים

רוב בני האדם אינם אפילו משערים את קיומו הממשי של האלוהים, ובאופן טבעי אין הם להוטים מדי אחר האלוהים. יש כאלה שבהשפעת המסורת, משתייכים לדת זו או אחרת ורוכשים את האמונה בקיומו של האלוהים מסביבתם. אמונתם חזקה דיה כדי לקשור אותם לפולחנים, טקסים או אמונות שונים; ולעתים רחוקות יש לה אותה חיוניות הכרחית כדי לחולל שינוי מהותי בגישתו הכללית של האדם אל החיים. קיימים גם אנשים אחרים בעלי גישה פילוסופית שיש להם הנטייה להאמין בקיומו של האלוהים, אם מחמת השערותיהם או משום קביעותיהם של אנשים אחרים. לגביהם מהווה האלוהים, במקרה הטוב, השערה או רעיון שכלתני. אמונה פושרת כזאת כשלעצמה לעולם לא תוכל בכוחה שלה להוות תמריץ מספיק כדי לפתוח בחיפוש רציני אחר האלוהים. אנשים כאלה אינם מכירים את האלוהים מכח ידיעתם העצמית, ולגביהם האלוהים איננו יעד של כמיהה עזה או התאמצות.

דרגות של
אמונה באלוהים

שוחר רוח אמיתי לא יסתפק בידע אודות הממשויות הרוחניות המבוסס על שמועה, וכמו כן לא יסתפק בידע שהוא פרי מסקנות שכלתניות גרידא. לגבי דיודו הממשויות הרוחניות אינן מושא לחשיבה בטלה, וקבלת ממשויות אלו או דחייתן טעונוות בהשלכות רבות משקל לגבי חייו הפנימיים. לפיכך יתקש בדרך הטבע להשיג ידיעה ישירה אודותיהן. ניתן לתאר זאת באירוע מחייו של חכם גדול. יום אחד הוא דן בנושאים רוחניים עם ידיד שהתקדם בצורה ניכרת בנתיב הרוחני. תוך כדי התעמקות בנושא, הוסטה תשומת לבם אל גוויה מתה שנישאה בסמוך להם. ציין החבר: "זהו קיצו של הגוף אולם לא של הנשמה". שאל החכם "האם ראית את הנשמה?" "לא", ענה החבר. והחכם נותר ספקן אודות הנשמה משום שהוא התעקש על ידיעה אישית.

שוחר רוח אמיתי
מבקש אחר ידע
ישיר של הממשויות
הרוחניות

למרות שהשוחר איננו יכול להסתפק בידע ממקור משני או בניחושים בעלמא, אין הוא אוטם את מוחו בפני האפשרות כי ייתכנו ממשויות רוחניות שעדיין לא התגלו בהתנסותו. במלים אחרות, הוא מודע למגבלות התנסותו האישית ונמנע מלהפוך אותה לקנה מידה לכלל האפשרויות. ראשו פתוח כלפי כל הדברים הנמצאים מחוץ לתחום התנסותו. למרות מה שאין הוא מקבל אותם על פי השמועה, אין הוא גם ממחר להתכחש להם. מיגבלות ההתנסות נוטות לצמצם בדרך כלל את תחום הדמיון;

לשוחר הרוחניות
ראש פתוח

ולפיכך מביאות את האדם לידי האמונה שאין שום דבר ממשי פרט לאותם דברים שנכללו אולי בתחום התנסותו בעבר. אולם כל מיני תקריות והתרחשויות שבחיינו יגרמו לו בדרך כלל לפרוץ את הסתגרותו הדוגמאטית ולהיות בעל ראש פתוח באמת.

סיפור מבאר את שלב המעבר הזה ניתן לתאר גם כן באמצעות סיפור מחייו של אותו חכם, אשר במקרה היה גם נסיך. כמה ימים לאחר האירוע שתואר לעיל, כשרכב על סוסו, הוא פגש בהולך רגל ההולך לעומתו. מאחר ודרך הסוס נחסמה בגלל ההלך, ציווה החכם בשחצנות על האיש לסור מהדרך. ההלך סירב, ואז ירד החכם מסוסו והתפתחה השיחה הבאה: "מי אתה?" שאל ההלך. "אני הוא הנסיך", ענה החכם. "אולם אינני מכיר אותך כנסיך", קרא ההלך והמשיך: "אקבל אותך כנסיך אך ורק כשאדע כי אתה הוא הנסיך ולא מישהו אחר". פגישה זו עוררה את החכם לעובדה כי ייתכן ואלוהים קיים למרות שאין הוא מכיר אותו מהתנסות אישית, כשם שהוא עצמו היה אומנם הנסיך אף על פי שההלך לא ידע זאת מהתנסותו האישית. עכשיו, לאחר שנפתח מוחו לאפשרות הקיום של אלוהים, הוא נטל על עצמו ברצינות את המשימה של פענוח קושיה זו.

האדם הרגיל אדיש לקיום אלוהים או שאלוהים קיים או שאיננו קיים. אם הוא קיים, אזי הביקוש אחריו מוצדק בהחלט. ואם אין הוא קיים, הרי שאין מה להפסיד בשל החיפוש אחריו. בכל אופן, אין בני האדם פונים לחיפוש ממשי אחר אלוהים כיוזמה עצמית מלאה שמחה. יש לדחוף אותם אל החיפוש הזה כדי שיתפכחו מהבלי העולם הזה המתעתעים בהם ושמהם אין הם יכולים להסיח את דעתם. האדם הרגיל שקוע כל כולו במעשיו שבעולם הגשמי. הוא חי באמצעות התנסויותיו הרבות של יגונות ושמחות מבלי לחשוף אפילו בקיומה של ממשות עמוקה יותר. הוא מתאמץ ככל יכולתו להרבות בעונג החושים ולהימנע מסוגי ייסורים שונים.

הזדמנויות המדרבנות לחשיבה הפילוסופיה המקובלת על האדם היא "אכול, שתה, והתענג". אולם למרות חיפושיו הבלתי נלאים אחר תענוגות, אין הוא יכול להתחמק כליל מהייסורים; וגם כאשר הוא מצליח להשיג את הנאות החושים, הוא שבע מהם לעתים קרובות עד לזרא. כשהוא מתנהל במעגלי יומו על התנסויותיהם המרובות, הרי שצצה לעתים ההזדמנות שהוא שואל את עצמו, "מה הטעם בכל זה?" מחשבה שכזאת עשויה לצוץ בשל אירוע ביש שלקראתו לא היה מוכן האיש נפשית. ייתכן שיהיה זה התסכול שנובע מאי התגשמות ציפייה בטוחה מסוימת,

או אולי שינוי חשוב במצב התובע הערכות חדשה מהיסוד, וויתור על דרכי חשיבה והתנהגות קבועות. מקרה כזה צץ בדרך כלל בגלל אי הגשמתה של השתוקקות עמוקה כלשהי. אם השתוקקות עמוקה נקלעת למבוי סתום כך שאין שום סיכוי שהיא תתגשם אי פעם, סופג הגוף הנפשי מהלומה עזה כל כך עד שאין הוא יכול לקבל עוד את סוג החיים שהיה מקובל עד כה ללא עוררין.

בנסיבות שכאלה עלול האדם להדחף אל ייאוש גמור. ואם הכח האדיר שנוצר מחמת זעזוע נפשי כזה של הגוף הנפשי יוותר בלתי מרוסן ובלתי מכונן, הוא עלול לגרום אפילו לערעור חמור של הגוף הנפשי וגם לניסיונות התאבדות.

העוצמה הבלתי מרוסנת של הייאוש היא הרסנית

שואה שכזאת מכריעה אותם אנשים אשר בהם הייאוש מלווה בהעדר חשיבה, משום שהם מניחים לדחף לפעול בחופשיות ובמלוא העוצמה. העוצמה הבלתי מרוסנת של הייאוש יכולה רק להביא לחורבן. ייאושו של אדם חושב תחת נסיבות דומות הינו שונה לחלוטין בתוצאותיו משום שהאנרגיה המשתחררת מתועלת ומכוונת בצורה נבונה כלפי מטרה מסוימת. ברגע של ייאוש אלוהי כזה, מחליט האדם את ההחלטה החשובה לגלות את תכלית החיים ולהגשימה. מכאן צץ החיפוש האמיתי אחר ערכים העומדים לעד. מכאן ואילך תבער הקושיה שאין לה מכבה: "לאן מוליך כל זה?"

כאשר האנרגיה הנפשית של הפרט מרוכזת בצורה כזאת אל הגילוי של מטרת החיים, אזי הוא משתמש בעוצמת הייאוש באופן יוצר. אין הוא יכול עוד להסתפק בדברים הזמניים שבחיינו הנוכחיים, והוא מלא פקפוקים לגבי הערכים הרגילים אותם קיבל עד אז ללא עוררין. תשוקתו

הייאוש האלוהי מהווה את ראשיתה של ההתעוררות הרוחנית

היחידה היא למצוא את האמת בכל מחיר, ואין הוא יכול להסתפק בשום דבר פחות מהאמת. הייאוש האלוהי מהווה את ראשיתה של ההתעוררות הרוחנית משום שהוא מחולל את השאיפה להגיע אל הגשמת האלוהיות. בתקופת הייאוש האלוהי, כאשר כל דבר נראה כנתון בנסיגה, מחליט האדם ליטול כל סיכון כדי לברר אלו הם הדברים שיש להם משמעות לגבי חייו מעבר למסך.

כל התנחומים השגורתיים אכזבו אותו, אולם באותו הזמן קולו הפנימי מסרב להשלים כליל עם הקביעה שלפיה החיים משוללים כל משמעות. אם אין הוא מניח את קיומה של ממשות נסתרת כלשהי שעליה לא ידע עד

אלוהים או לא כלום

כה, הרי שאין שום דבר שראוי לחיות למענו. לגביו קיימות רק שתי חלופות: או שקיימת איזו ממשות רוחנית נסתרת, אותה מתארים הנביאים כאלוהים, או

שהכל חסר משמעות. החלופה השנייה איננה מתקבלת לחלוטין על הדעת מבחינת האישיות הכללית של האדם, לפיכך הוא חייב לנסות את החלופה הראשונה. הילכך האדם פונה אל האלוהים כאשר מהלך חייו נמצא בין המצרים.

עתה, מאחר ואין גישה ישירה אל אותה ממשות נסתרת שאת קיומה הוא מניח, הוא בוחן את התנסויותיו הרגילות בחיפוש אחר נתיבים אפשריים שיובילו אל מעבר למשהו משמעותי. כך הוא שב אל התנסויותיו הרגילות מתוך כוונה לשפוך מעט אור על הנתיב הרוחני. דבר זה כרוך בבחינת כל דבר מזווית מחודשת וכרוך בפירוש מחודש של כל התנסות. עכשיו לא רק שהוא מתנסה אלא הוא אף מנסה לרדת לחקר משמעותה הרוחנית של התנסותו. אין הוא מתעניין סתם מהו הדבר, אלא מהי משמעותו במסע אל המטרה הסמויה הזאת של הקיום. כל ההערכה הזהירה המחודשת הזאת של ההתנסות מסתכמת בהשגת אבחנה שלא יכלה להימצא לו לפני שהחל בחיפושיו החדשים. הערכה מחודשת של ההתנסות משולה לקומץ חכמה נוסף, וכל תוספת לחכמה הרוחנית מביאה בהכרח לשינוי גישתו הכללית של האדם אל החיים. כך שהחיפוש השכלתני הטהור אחר האלוהים – או הממשות הרוחנית הנסתרת – יש לו השלכות מעשיות בחייו המעשיים של האדם. אלה הופכים עתה לניסוי ממשי של הערכים הרוחניים שניתן לתפוס אותם.

הערכה מחודשת של ההתנסויות לאור הנחת קיומה של הממשות

ככל שיתמיד האדם בניסויים החכמים והתכליתיים בחייו שלו, יעמיק וילך כושר הבנתו את משמעות החיים האמיתית. עד אשר הוא מגלה כי בשעה שמתחולל בו מהפך גמור של יישותו, הוא מגיע להבחנה נכונה של משמעות החיים האמיתית כמות שהם. מתוך ראייה צלולה ושלווה של טבע החיים האמיתי וערכם הוא נוכח לדעת כי האלוהים, אותו חיפש עד כה בצורה נואשת כל כך, איננו יישות זרה או נסתרת. האלוהים מהווה את הממשות עצמה ולא השערה. הוא מהווה את הממשות הנצפית בכח הראייה הצלול – אותה ממשות עצמה שהוא מהווה חלק ממנה ושבה שוכנת יישותו כולה ואשר עימה הוא זהה למעשה.

מציאת האלוהים מחברת את האדם עם עצמיותו האלוהית

וכך, הגם שהוא מתחיל בחיפוש אחר משהו חדש לגמרי, הוא למעשה מגיע להבנה חדשה של דבר מה עתיק יומין. המסע הרוחני איננו מורכב מהשגת יעד חדש אשר בו זוכה האדם במשהו שלא היה לו עד כה או נהפך למשהו שלא היה קודם. הוא מורכב מהתפוגגות בערותו ביחס לעצמו ולחיים, ומהצמיחה ההדרגתית של אותה הבנה המתחילה עם ההתעוררות הרוחנית. מציאת האלוהים מהווה את כניסת האדם אל עיזותו האלוהית.